

Sygn. akt II CZ 148/11

POSTANOWIENIE

Dnia 18 stycznia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Antoni Górski (przewodniczący)

SSN Irena Gromska-Szuster

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Banku - Spółki Akcyjnej w W.

przeciwko Bogdanowi M.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 18 stycznia 2012 r.,

zażalenia pozwanego

na postanowienie Sądu Apelacyjnego

z dnia 18 maja 2011 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie o odrzuceniu wniosku
o sporządzenie uzasadnienia wyroku.**

Uzasadnienie

Wyrokiem z dnia 21 października 2010 r. Sąd Apelacyjny oddalił apelację pozwanego Bogdana M., a następnie – postanowieniem z dnia 18 maja 2011 r. oddalił jego wniosek o przywrócenie terminu do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku i odrzucił ten wniosek. Wyjaśnił, że wskazana przez skarżącego przyczyna spóźnionego złożenia wniosku – zaniechanie pouczenia go przez pełnomocnika świadczącego pomoc prawną z urzędu oraz niepouczenie przez Sąd Apelacyjny przy ogłoszeniu wyroku o możliwości wystąpienia o uzasadnienie tego wyroku oraz o prawie złożenia skargi kasacyjnej – nie usprawiedliwia poglądu, iż pozwany nie złożył wniosku w terminie bez swojej winy. Zaniechanie pełnomocnika traktuje się jak winę strony, a sąd nie miał obowiązku pouczenia pozwanego, skoro był on reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika. Konsekwencją oddalenia wniosku o przywrócenie terminu do złożenia wniosku było odrzucenie tego wniosku z uwagi na wniesienie go po terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia wyroku.

Pozwany zażalił się na powyższe postanowienie domagając się jego zmiany i przywrócenia terminu do złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia i doręczenie wyroku Sądu Apelacyjnego z dnia 21 października 2010 r. lub też uchylecia tego postanowienia i przekazania sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. Wniósł też o rozpoznanie postanowienia o oddaleniu wniosku o przywrócenie terminu w trybie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c. Zaskarżonemu postanowieniu zarzucił naruszenia art. 168 § 1 k.p.c. przez jego błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie, a także art. 5 k.p.c. w zw. z art. 118 § 2 i art. 327 § 1 k.p.c. oraz art. 391 k.p.c. przez błędną wykładnię. Zdaniem skarżącego wadliwe było stanowisko Sądu Apelacyjnego przypisujące pełnomocnikowi z urzędu reprezentującemu pozwanego w postępowaniu apelacyjnym obowiązek pouczenia pozwanego o sposobie i terminie wniesienia skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Argumentacja skarżącego odnosi się do wykładni art. 118 § 2 k.p.c., a konkretnie zakresu obowiązków pełnomocnika z urzędu w postępowaniu odwoławczym. Zdaniem skarżącego z treści art. 118 § 2 k.p.c., wprowadzonego ustawą z dnia 17 grudnia 2009 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2010 r. Nr 7, poz. 45) wynika, że pomoc udzielana przez adwokata lub radcę prawnego kończy się z chwilą prawomocnego zakończenia postępowania, co oznacza, że jej zakres nie obejmuje już czynności po ogłoszeniu wyroku przez sąd drugiej instancji, skoro orzeczenie to jest prawomocne z chwilą jego ogłoszenia. Dlatego obowiązkiem sądu powinno być pouczenie strony, która z chwilą ogłoszenia orzeczenia nie ma już zapewnionej pomocy prawnej, o tym, że przysługuje jej prawo wniesienia skargi kasacyjnej oraz o terminie i wymaganiach, jakie muszą być spełnione, aby skarga mogła być wywiedziona.

Przedstawione przez skarżącego wątpliwości pojawiły się już wcześniej, przed wprowadzeniem do przepisów proceduralnych art. 118 § 2 k.p.c., w związku z przyjęciem w orzecznictwie stanowiska o nierozciąganiu się pełnomocnictwa ogólnego, określonego w art. 91 k.p.c., na postępowanie kasacyjne. Konsekwencją tego poglądu stała się konieczność wyznaczenia granic umocowania. W uzasadnieniu uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2008 r. (III CZP 142/07, OSNC 2008/11/122) przyjęto, że uprawomocnienie się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie nie stanowi przeszkody, aby ustanowiony w niej pełnomocnik podejmował skutecznie działania związane z fazami postępowania poprzedzającymi uprawomocnienie się orzeczenia kończącego postępowanie jako całość. Za dopuszczalne, mieszczące się z mocy samego prawa w zakresie pełnomocnictwa procesowego uznano dokonywanie przez umocowanego w sprawie pełnomocnika czynności - w sensie czasowym - już po uprawomocnieniu się orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, ale - w sensie merytorycznym - dotyczących wcześniejszych jego faz. Przykładowo wskazano, że pełnomocnik może w ramach umocowania określonego w art. 91 k.p.c. złożyć, już po prawomocnym zakończeniu sprawy, wniosek o wydanie odpisu wcześniejszego orzeczenia, wniosek o sporządzenie i doręczenie uzasadnienia albo wniosek o przywrócenie terminu do dokonania czynności

procesowej itp. Wprawdzie uwagi te dotyczyły pełnomocnictwa procesowego, udzielonego przez stronę pełnomocnikowi z wyboru, a nie umocowania pełnomocnika świadczącego pomoc prawną z urzędu, jednak – z uwagi na treść art. 118 § 1 k.p.c. (przed nowelizacją - art. 118 k.p.c.) - ustanowienie adwokata lub radcy prawnego przez sąd jest równoznaczne z udzieleniem pełnomocnictwa procesowego. Uwagi zawarte w uzasadnieniu powołanej uchwały zachowują więc aktualność również w odniesieniu do zakresu uprawnień i obowiązków adwokata świadczącego pomoc prawną z urzędu.

Zwrócić przy tym należy uwagę, że w okresie do dnia wprowadzenia do art. 394¹ § 1 k.p.c. postanowienia umożliwiającego zaskarżenie postanowienia o kosztach procesu, które nie były przedmiotem orzeczenia sądu pierwszej instancji (co nastąpiło od dnia 22 maja 2009 r.), wyroki sądu drugiej instancji były prawomocne z chwilą wydania co do całości zawartych w nich rozstrzygnięć (także postanowienia o kosztach). Od tego czasu natomiast – z uwagi na możliwość zaskarżenia określonego w art. 394¹ § 1 pkt. 1 k.p.c. postanowienia o kosztach procesu zażaleniem – ta część orzeczeń nie stawała się prawomocna z chwilą ogłoszenia. Tym bardziej więc nie można przyjąć, że pełnomocnik z urzędu strony tracił z chwilą ogłoszenia orzeczenia wszelkie uprawnienia do reprezentowania strony. Przeciwnie, nadal był uprawniony do zaskarżenia orzeczenia o kosztach, jak też do zgłoszenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia i doręczenie orzeczenia wraz z uzasadnieniem. Jego obowiązkiem było także udzielenie stronie informacji odnoszących się do możliwości skorzystania ze skargi kasacyjnej, ponieważ były to informacje odnoszące się do orzeczenia, które wydane zostało w postępowaniu objętym umocowaniem pełnomocnika. Niedopełnienie tych obowiązków przez pełnomocnika, co do zasady nie upoważnia strony do powoływania się na niezawinione przez nią niedotrzymanie terminu złożenia wniosku o sporządzenie i doręczenie jej uzasadnienia wyroku sądu drugiej instancji. Jednak – zważywszy, że czynności w niniejszej sprawie podejmowane były przez pełnomocnika z urzędu w niedługim okresie po wejściu w życie przepisów nowelizujących art. 118 k.p.c., a stanowcze brzmienie art. 118 § 2 k.p.c. mogło budzić u pełnomocnika uzasadnione wątpliwości co do jego umocowania w zakresie czynności związanych z pouczeniem strony o możliwości zaskarżania prawomocnej części orzeczenia

i koniecznych czynnościach jakie w tym celu należy podjąć – strona nie powinna ponosić konsekwencji takiego stanu rzeczy. Dlatego w realiach niniejszej sprawy uznać należało, że ustalona przez Sąd Apelacyjny przyczyna uchybienia terminu do złożenia wniosku o doręczenie orzeczenia uzasadniała przywrócenie terminu do dokonania tej czynności, co Sąd Najwyższy zgodnie z wnioskiem skarżącego zbadał na podstawie art. 380 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ i art. 394¹ § 3 k.p.c.

Z tych względów należało uchylić zaskarżone postanowienie na podstawie art. 394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁶ k.p.c.